

ריאד אחי, אחי!

שירים לבן שבע-עשרה

1 - אשה

למענך לא ייעלם כוכב
ולא ישחה בצערו פרח.
עיני־שחקים לא יזלגו דמעות
ולא תשיר עליה תאנה.

אולם, ריאד,
מה שכוכב ופרח לא יתנו -
תתן אשה...

מה שענו קבצן אינו נתן -
תתן אשה...

מה שתאנה אינה תורמת לאסיר -
תתן אשה...

אל זעם בלבך, ריאדו
כי על זה ייכפרו הסוהרים
בנתנם פרוסות טובות
לילדיהם.

3 - אינך בחדשות

אינך ד"ר סובלן,
לכן עתון
הזן לא יצבור מכאבך.
בסך הכל הרגת שבע־עשרה,
והוא קבר את הששים.

ולא קטפת לה פרחים?
עוד לא דאגת למוהר?
או שרימית גם אותי?
אם כן אהבת, שלח אלי
את כתובתך ואת שמה.
נשבע אני שלא יידע
אבינו על חטאך.

שלח אלי את כתובתך
אציף אותה בשושנים.
אשלח אליה טבעת
ופתק עם השם ריאד.

5 - אסור למות

גדל, ריאד, גדל.
פן יקטינוני, גדל.
אל דאגה, נרחיב
את כותנותיך. גדל.
אל דאגה, בכפר
הסימטאות לא תיצרנה.

גדל מעל לתא,
מעל לאזיקים, גדל.
אך אם קשה להתרומם
מעבר לתאים, מעל לאזיקים...
קטן! היה הומן־סכסואל,
אפילו בחשיש שקע.
אולם הבטח לי דבר,
דבר אחד:

אל נא תמות!
כי בית־הקברות של הכפר
— למען בסחונה של הסדינה —
עלול גם הוא לעלות מחר
מן "הגולה", בכפר,
אל הקקל.

לכן, אסור למות.
אינך רשאי למות.

6 - השיעור

סבנו משתעל
כמו ירח זקן,
אשר כבשוהו הרוסים.
הוא משתעל.
מתי הכפר שולחים לך "שלום",
ועפרו עוד לא נסע
— חסר לו רשיון —
ואת הגבול הוא מפחד לעבור.

גם העולם שלנו משתעל
גרונו רקיטות וטילים.
והבריות בולעים מקורים
ומכוניות, ומשתעלים.

מיקדש אחד לא משתעל, ריאדו
בית־הסוהר, רק הוא לא משתעל.
רק בו חולמים כולם על השמש
ועל הדור, לכן אל תצטער.

7 - מצווה ציונית מודרנית

את האגרת הקטנה* של ביאליק —
אשר אותו לימדון המורים,
קרא לאסירים.

העתק אותו על זלת בתולה,
שעט טרם זרך על סוהרה,
שמה תועיל, הפעם, השירה.

את הביער בחדרה** שכחו
כי גיבורי שמעוני נביאים הם,
וזה קשה... קשה לאסירים.

8 - מיברק

הוגש עירעור.
אביך התפלל.
האלוהים סירב להתערב.
סמן על השופטים.
לקנות לא אסור.
אסור לא לקנות.

ריאד.

* אגרת קטנה הוא אחד משירי ביאליק,
שמלמדים בבתי־ספר ערביים.
** ביער במדבר הוא שירו של דויד שמ"י
עוני, שגם אותו לומדים התלמידים הערביים.

ראשד חוסיין הוא איוב מודרני.
תוך ימים מעטים, בזו אחר זו, ניתכו עליו המהלומות: אחיו האהוב
ריאד נידון לשלוש שנות מאסר בעוון חציית הגבול לסוריה, הוא עצמו
פוטר מעבודתו בבטאונים הערביים של מפ"ם, ומשרד־החינוך סירב
להחזירו לעבודתו הקודמת כמורה בבית־הספר של כפרו.

הטראגדיה של ראשד, כמו זו של איוב המקורי, אינה טראגדיה
אישית בלבד. זוהי הטראגדיה של ערביי ישראל, העומדים בין המדינות
ובין המחנות. יתר מכן: זוהי הטראגדיה של מדינת ישראל, שאינה

מסוגלת לקלוט את ערבייה במערכות חייה.
ראשד חוסיין מוכר היטב לקוראי "העולם הזה". יותר מכל אדם
אחר במדינה, הוא מסמל את השאיפה להיות "ערבי ישראלי" — ערבי
לאומי אמיתי ואזרח ישראלי אמיתי כאחד, ערבי הרוצה בתקומת
המרחב ובשילוב המדינה בו. שיריו של ראשד, שחלקם נכתבו בערבית
וחלקם בעברית, היו הביטוי הנוקב ביותר של שאיפה זו, המקנה ל-

בעליה עניינים בנוף ובנפש.
דבריו של ראשד חוסיין בעמוד זה אינם רק מיסמך אנושי, החודר
ללב. הם גם מיסמך לאומי, החייב לחדור אל תודעת הקורא העברי
ולעוררו למחשבה.

את ראשד חוסיין

תתרום אשה...
אמן.

2 - שיר אנושי

למען יכתבו המבקרים:
"גם משורר ערבי הוא אנושי."

אכתוב אליך שיר פשוט,
קצר ואנושי:
"לסוהרים חלק כבוד
כי הם הורים.

למען ילדיהם עליך ישמרו
ובזעם יחצו את פניך.

גם אם יתנו לך פרוסת־לחם
קטנה מרגיל —

עשרה שנה, איני יודע. או שמא זאת מח'
שבה דמיונית בלבד? בילבול־מוח של מקבל
מכה, ואינו יודע לעמוד בה בכבוד?!
ריאד לא היה שוכב במיוחד בין בני'
גילו. הוא לא התעניין בפוליטיקה. הוא
התחיל את לימודיו התיכוניים בנצרת. אחרי
שנה החלטתי שילמד בחברה עברית, כלומר,
בבית־ספר עברי. "הוא צריך לדעת את ה'
שפה על כל פרטיה", אמרתי, בעודי מנסה
לשכנע את אבי.

אבי הסכים. ריאד עבר מנצרת לבית'
ספר סמוך לתל־אביב. אך אחריהם מתלמידי
בית־הספר היהודיים מיהרו לומר לו: "ערבי
מלובלן!" אחרי כל מיקרה של חילוקי־דעות
ביניהם במישחק. הוא התמרמר, התחיל ל'
עזוב את בית־הספר מבלי לבקש רשות.
לבסוף העברתיו ללמוד בעפולה, סמוך ל'
כפר שלנו, כי משם הוא יכול היה לחזור
הביתה יום־יום, אחרי הלימודים.

לדא שערות

העברה מבית־ספר לבית־ספר אחר
בילבלה את ריאד. הוא נכשל בבחינות
של השליש הראשון. קצת מרגיש אני ש'
הייתי אשם במידה רבה בבילבול זה.

בכפר ערבי קטן, כמו כפרי, כולם מכי'
רים זה את זה. לכן ידעו כולם שריאד
נכשל בבחינות. מילה פה ומילה שם הביאה
אותו לידי התמרמרות עמוקה ואי־בטחון
עצמי ניסיתי לעודד אותו. הוא המשיך ב'
לימודיו. אך מסביב המשיכו לדקור את
לבו. "אלפי לירות כבר ביזבוזו עליך, ואתה
נכשלת!" אמרו לו בכל מקום בכפר.
עד שהיו הבחינות של השליש השני.
עוד פעם נכשל. כל פעם ששאלתי אותו
על התוצאות, אמר שעוד לא נתנו להם
את התעודות.

יום אחד נוכח ריאד לדעת שכשלונו סוף־
סוף יידוע לנו. בבוקר הוא נסע לבית'
הספר. אחרי־הצהריים לא חזר. אחד התל'
מידים הביא את ספריו ואמר: "הוא נסע
לנצרת."

זה היה ביום השישי.
חשבנו שאולי נסע לידידים, שהכיר בזמן
שלמד בנצרת. אך כשלא חזר ביום הראשון,
הודיע אבי למסטר נצרת על היעלמו.
החבר אחר־כך שהוא נעצר בדרך חזרה
מסוריה. שלושה ימים הוא שהה שם. ב'
משך יותר מחודש, עד שהובא לבית'
המשפט, לא ניתן לאמו לבקר אצלו, וגם
לא למישהו אחר.

כשהובא לבית־המשפט, גילינו שהסורים
גזזו את שער. אולי למזכרת!
ריאד לא הואשם בריגול. הוא לא הואשם
אפילו במסירת ידיעות לסורים. הוא רק
הואשם בכך שעבר את הגבול וחזר שלא
כדין. לכן קיבל שלוש שנים. בגיל שבע־
עשרה זוהי תקופה שלא תשאיר לאדם אף
עיתר של כבוד.

כני מזכים, דאן?

ל א כואב לי שנהג אנד, שהסגיר אותך
למישטרה, קיבל פרס, כרכי תולדות
ההגנה. לבריאות, שילמד. הוא עשה זאת
חובתו.

כואב דבר אחר. האם חשב אדם לזשחת
לרגע את מעשי הנוער הערבי למעשה ה'
נוער העברי בגיל זה? האם חשב מישהו
על ההתפרצויות של "בני הטובים", ר'
השוה אותם להתפרצויות־הגבול של הנוער
הערבי? האם חשב מישהו על הגיל הזה,
עם כל תסביכיו?

אין, לדעתך, הבל בדחפים הנפשיים של
נוער ערבי, הפורץ חנות, ושל נער ערבי,
הפורץ את הגבול. כמו שאותו נער יהודי
לא פרץ את החנות כדי להביא נצחון ל'
ציונות, כן לא פרץ נער ערבי דומה את
הגבול כדי להביא לנצחונה של הלאומיות
הערבית.

ובכל זאת, מקבל פורץ־החנות כמה תוד'
שים, ואולי על־תנאי, ומקבל עובר־הגבול
כמה שנים — לא על־תנאי, אלא מעצר
ממש.

אחרי שלוש שנים? בגיל שבע־עשרה?
איזה אורח יהיה?